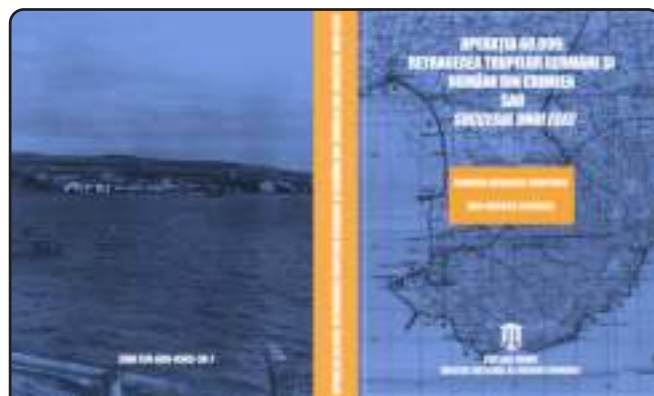

Operația 60.00: Retragerea trupelor germane și române din Crimeea sau succesul unui eșec Editura MNMR (Muzeul Național al Marinei Române), 2024

Muzeul Național al Marinei Române și-a făcut o misiune de onoare, conform obiectivelor trasate instituției, de a promova în cadrul societății valorile și tradițiile marinărești ale poporului român. Și ce eveniment tragic ar putea să reprezinte, să întruchipeze cel mai bine aceste valori, de curaj, destoinicie și nepăsare în fața morții, dacă nu acțiunea navală cea mai importantă din Marea Neagră a anilor celui de Al Doilea Război Mondial și totodată cea mai mare operație a Marinei Militare a României – Operația 60.000 – recuperarea forțelor române și aliate din Crimeea, în aprilie-mai 1944?

Tocmai acest considerent ne-a motivat pe noi, pe cei doi autori ai lucrării de față, cercetători la Muzeul Național al Marinei Române, dr. Andreea Croitoru și dr. Dan-Dragoș Sichigea, să căutăm surse inedite și să aducem o nouă contribuție la cercetarea istorică asupra Operației 60.000, în anul 2024, când s-au împlinit opt decenii de la remarcabilul succes naval care a survenit după un eșec pe uscat.

De la capul locului trebuie subliniat că evacuarea forțelor Axei, mai ales cele ale Armatei Române, din Crimeea au făcut obiectul atenției specialiștilor în istorie din România și înainte de 1989, dar cu atât mai mult după acest an, când cercetarea Campaniei din Est a redevenit liberă de ingerințe ideologice. În alcătuirea studiului am pornit de la remarcabila lucrare aparținând lui Adrian Pandea și lui Eftimie Ardeleanu „Românii în Crimeea 1941-1944”. Mai focalizat, strict privind partea navală a campaniei din Crimeea, am beneficiat de lucrările de bază ale istoriei Marinei României în al anii celei de-a doua conflagrații globale – Nicolae

Koslinski și Raymond Stănescu, „Marina Română în Al Doilea Război Mondial (1939-1945)” și „Glorie și dramă. Marina Regală Română (1940-1945”, a lui Jipa Rotaru și Ioan Damaschin. Ambele cărți cu specific naval tratează amănunțit, cum este firesc, în capitole ample, pregătirea și punerea în aplicare a planului sau, mai bine zis, a planurilor, de evacuare a trupelor germane, române, slovace și a civililor din capul de pod crimeean.

Demersul nostru încearcă în aceste condiții o nouă perspectivă, una care fructifică eforturile mai îndelungate ale specialiștilor muzeului, de a aduce în atenția cititorilor documente inedite în România, aparținând structurilor navale germane din zona Mării Negre, din timpul războiului mondial din 1939-1945.

La Editura MNMR au văzut lumina tiparului în ultimii ani trei volume de documente, al patrulea fiind în curs de apariție, reprezentând jurnalele acțiunilor de luptă sau jurnalele de război, cum erau ele denumite atunci, ale Comandamentului Amiral Marea Neagră, structura navală a Berlinului în zona Mării Negre. Urmând aceeași cale, volumul de față utilizează într-o măsură foarte mare surse germane, documente inedite, jurnale ale unităților germane, pornind de la cele de uscat (Armata a 17-a și marile unități subordonate). Dar în mod special ne referim aici la jurnalele acțiunilor de luptă ale Comandamentului Amiral Marea Neagră și ale Comandamentului Naval din Crimeea, adică ale structurilor principale, răspunzătoare de coordonarea evacuării Axei din Crimeea.

Aceste documente, care stau la baza studiului, ne permit să apreciem că lucrarea constituie în bună măsură o perspectivă germană asupra Operației 60.000 sau Planului Adler, așa cum este cunoscut în rândul aliaților din acea perioadă. Cartea de față surprinde întreaga evoluție a problemei complicate cu care se confruntau trupele germane și române, izolate în Crimeea încă din toamna anului 1943. Pentru că ne-am propus o analiză a tuturor variantelor de plan de evacuare din peninsula, a fost imperativ să pornim chiar de la sfârșitul lui 1943, când, spre meritul lor, Forțele Navale Maritime ale contraamiralului Horia Macellariu au lucrat la primele ipoteze pentru utilizarea marinelor română și germană în vederea recuperării forțelor prinse în încercuire.

După cum s-a dovedit, aceste prime variante, fie ele române, fie germane, s-au dovedit optimiste. Situația de pe front după declanșarea ofensivei sovietice din aprilie 1944 a fost mult mai dificil de gestionat. Nu numai că planurile mizau pe o rezistență mai îndelungată pe linia principală de apărare din fața Sevastopolului, dar chiar și cele secundare nu fost menținute suficient de mult timp pentru a permite navelor care soseau neîntrerupt de la Constanța să transporte trupele spre coasta de vest.

Rezistența prea slabă a Armatei a 17-a nu a fost singura problemă. Într-adevăr, se poate argumenta că factorul politic a jucat un rol important în eșecul suferit de Germania și România în Crimeea. Pe parcursul lucrării s-au prezentat ambele fațete ale chestiunii: a fost un efort justificat din partea celor doi aliați să păstreze peste 200.000 de ostași încercuiți, aprovizionați aproape exclusiv pe calea apei, pentru apărarea prestigiului și împiedicarea intrării Turciei în război? Opiniile tind să conteste meritele deciziei germane de a menține capul de pod, mai ales după reducerea lui la Sevastopol și zona Chersones, când era clar că va fi nevoie de evacuare.

Cum este firesc, o bună parte a studiului este dedicat prezentării convoaielor de evacuare, organizate de Amiral Marea Neagră cu sprijinul larg al Forțelor Navale Maritime ale Marinei Regale a României. Documentele germane sunt limpezi: fără sprijinul navelor militare și comerciale române, operația Adler/60.000 nu ar fi avut succes. Comandantul Amiral Marea Neagră, viceamiralul Helmuth Brinkmann și subordonatului din Crimeea, contraamiralul Schulz, au fost tranșanți și au arătat că toate navele românești, mergând până la distrugătoare, au fost deja utilizate în misiunile de transport. Comandantul A.S.M. a raportat chiar că relația de parteneriat foarte bună cu amiralul Macellariu a asigurat un nivel de înțelegere superior, iar Forța Navală Maritimă a angajat toate „unitățile disponibile până la toate limitele, pentru reușita misiunii noastre comune.”^[2]

Sunt prezentate pe larg dificultățile de coordonare a unei operații de evacuare pentru peste 100.000 de soldați angajați în lupte disperate contra unui atacator superior numeric, aerian și artileristic. Se adaugă un număr semnificativ de prizonieri, auxiliari, civili etc., dintre care numeroși sovietici, care sporeau problemele la ambarcare. Confuzia și chiar haosul au devenit inevitabile.

Un aspect care merită poate o analiză mai aprofundată este relația dintre comandamentele de uscat – cel al Armatei a 17-a și al Grupului de Armate Ucraina de Sud și cele navale. Este cunoscut, iar documentele române și germane sunt generoase, că au existat acuze reciproce. Au fost chiar cazuri de investigații militare a celor acuzați de abandonare timpurie a pozițiilor defensive sau a punctelor de ambarcare. Este însă clar că teatrul de operații din Crimeea a fost martorul unor fapte de vitejie comparabile cu cele mai mari reușite de pe Frontul de Est. Exemplificăm prin prezența navelor de evacuare câteva zile după ce orice speranță rațională de a mai recupera grupuri organizate dispăruse. Chiar și așa, marinarii români și germani au persistat cu vedete rapide, nădăjduind contra oricărei evidențe că vor mai scăpa din camarazii lor, care se aruncau din disperare în apele Mării Negre.

Cu toate că istoriografia românească, dar și cea străină, subliniază reușita clară a marinelor Axei de a evacua peste 120.000 de oameni din Crimeea, „*Dunkirk-ul*” românesc și german din Marea Neagră a fost, în ciuda condițiilor dificile și a erorilor probabil inerente, un succes tactic. La nivel strategic, însă, el a fost o înfrângere evidentă. Trupele germane și române au fost salvate dintr-o poziție în care le aștepta distrugerea și au putut fi folosite ulterior pe alte fronturi. Dar pierderea acelei poziții – Crimeea, a însemnat fără tăgadă că după trei ani în care teatrul de luptă al Mării Negre era indecis, și aici sovieticii dobândiseră supremația.”^[3]

Lucrarea *Operația 60.00: Retragerea trupelor germane și române din Crimeea sau succesul unui eșec* conține pentru cei interesați de o analiză comparativă date importante, fiindcă dispune de două secțiuni de documente. Prima dintre ele este o selecție de documente germane, atât din filele jurnalului de război al comandamentului Armatei a 17-a, cât mai ales din cele ale Comandamentului Amiral Marea Neagră. Este sunt urmate astfel de cele mai importante documente românești despre Operația 60.000, aparținând Subsecretariatului de Stat al Marinei și Forțelor Navale Maritime.

Suntem convinși că lucrarea îi va interesa pe cei captivați de istoria Marinei Militare a României și, deopotrivă, pe iubitorii istoriei celui de Al Doilea Război Mondial și ne propunem o analiză mai amplă a problemei, care permite iată perspective noi chiar și asupra celor mai importante evenimente ale războiului.

NOTE

^[1] Muzeul Național al Marinei Române.

^[2] KTB Admiral Schwarzes Meer, 1 Mai-15 Mai 1944, National Archives Microfilm Publication, T-1022, R 2563, c. 59.

^[3] Andreea Croitoru, Dan-Dragoș Sichigea, *Operația 60.00: Retragerea trupelor germane și române din Crimeea sau succesul unui eșec*, Editura MNMR (Muzeul Național al Marinei Române), Constanța, 2024.